

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЯ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

CRIMINAL CHARACTERISTICS OF LEGALIZATION (WASHING) OF MONEY RECEIVED BY A CRIMINAL WAY

Фролов С.О., здобувач
кафедри фінансових розслідувань

Університет державної фіскальної служби України

Протидія легалізації (відмиванню) злочинних доходів набула актуальності у всьому світі та потребує усвідомлення природи і чинників поширення цього суспільно-небезпечного явища, а також відповідного правового забезпечення, узгодженого з міжнародними стандартами. Вчені та практики констатують, що легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, на сьогодні перетворилася на найприбутковіший вид незаконного підприємництва у світі.

Україна не є винятком із загальносвітової практики. Тут злочинцями використовується весь арсенал складних та витончених схем і способів легалізації. У цілому ситуація у сфері легалізації злочинних доходів в Україні характерна для більшості держав світу. Проведення ринкових реформ зумовило виникнення свободи підприємницької діяльності. Поява в економіці нових фінансових інститутів (комерційних банків, бірж тощо) та бурхливий розвиток банківської системи, акціонерних товариств, фондових ринків водночас із з відсутністю належної законодавчої бази, що регламентує діяльність цих ринкових інститутів, створили всі умови для виникнення і активного зростання низки нових видів злочинів у сфері економічної діяльності.

Створення в Україні нормативної бази боротьби з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, є важливим і актуальним завданням.

Стаття присвячена особливостям окремих елементів криміналістичної характеристики легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Визначено, що структура криміналістичної характеристики злочинів має свої особливості. З огляду на складну і дуалістичну правову природу цього виду злочину (предикат-легалізація) до структури його криміналістичної характеристики входять такі елементи: предмет злочинного зазіхання; джерело походження злочинних доходів, тобто відомості про предикатний злочин, який передує легалізації; способи (злочинні схеми) приготування, здійснення та приховування самої легалізації; особа, яка здійснює легалізацію; сфера, місце, час та обстановка легалізації злочинних доходів; типові сліди як наслідки здійснення легалізації.

Зазначено, що боротьба з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, є елементом безпекової політики держави, що зумовлює потребу в удосконаленні методики розслідування цього виду злочину шляхом уточнення змісту елементів криміналістичної характеристики.

Ключові слова: злочинні доходи, злочинні кошти, фінансові операції, відмивання, легалізація злочинних доходів, криміналістична характеристика, елементи криміналістичної характеристики.

The counteraction to the legalization (laundering) of criminal proceeds has become relevant worldwide and requires an awareness of the nature and factors of the spread of this socially dangerous phenomenon, as well as appropriate legal support consistent with international standards. Scientists and practitioners have stated that the legalization (laundering) of proceeds of crime has now become the most profitable type of illegal enterprise in the world.

Ukraine is no exception to global practice, and the whole arsenal of complex and sophisticated schemes and methods of legalization is used by criminals here. In general, the situation in the area of criminal income legalization in Ukraine is typical for most countries of the world. Market reforms led to the emergence of free enterprise. The emergence of new financial institutions (commercial banks, exchanges, etc.) in the economy, the rapid development of the banking system, joint stock companies, stock markets, together with the lack of a proper legal framework governing the activities of these market institutions, created all the conditions for the emergence and active growth of a whole crimes in the field of economic activity.

Creating a regulatory framework in Ukraine for combating money laundering is an important and urgent task.

The article is devoted to the peculiarities of elements of the forensic characteristic of the legalization (laundering) of proceeds from crime.

It is determined that the structure of forensic characteristics of crimes has its own peculiarities. Based on the complex, dualistic legal nature of this type of crime, namely the predicate-legalization, the following elements are included in the structure of its forensic characteristics: the subject of the criminal attack; the source of the origin of the criminal proceeds, that is, information about the predicate crime that precedes legalization; methods (criminal schemes) of preparation, implementation and concealment of the legalization itself; the person carrying out the legalization; the scope, place, time and situation of the legalization of criminal proceeds; typical traces as a consequence of legalization.

The fight against the legalization (laundering) of proceeds of crime is an element of the security policy of the state, which necessitates the improvement of the method of investigation of this type of crime by clarifying the content of elements of forensic characteristics.

Key words: criminal proceeds, criminal money, financial transactions, money laundering, legalization of criminal proceeds, forensic characteristics, elements of forensic characteristics.

Стрімкий розвиток світової фінансової системи та постійне вдосконалення наявних і застосування нових інформаційно-комунікаційних технологій дають змогу проводити фінансові операції в найкоротший час, що створює додаткові можливості для відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом. Для кожної держави боротьба з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, є питанням національної безпеки. Відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, є не лише суспільно небезпечним діянням, а й системною загрозою для фінансових ринків і національної економіки загалом.

Дослідження питань криміналістичної характеристики злочинів відображене у наукових публікаціях О.Н. Васильєва, І.О. Возгріна, І.Ф. Герасимова, О.Н. Колесніченка,

В.О. Коновалової, Г.А. Матусовського, В.О. Образцова, А.О. Топоркова, В.Ю. Шепітька та інших. Ця проблема різними авторами досліджувалась по-різному, тому дослідження відрізнялися за змістом та результатами.

О.Н. Колесніченко вперше запропонував дефініцію криміналістичної характеристики злочину та включив до її складу такі елементи: а) класифікацію злочинів цього виду на різновиди й групи; б) типові слідчі ситуації та основні напрями розслідування; в) характеристику способів вчинення злочинів цього виду, різновидів, слідів їх застосування та можливих шляхів встановлення злочинця; г) характеристику способів приховування злочинів, типові ознаки приховування і їх роль у встановленні злочину та злочинця [1, с. 20].

І.Ф. Герасимов включав до криміналістичної характеристики такі елементи: 1) поширеність злочинного діяння – фактор, який зумовлює так звану криміналістичну готовність органів розслідування; 2) особливості виявлення та встановлення цих злочинів; 3) типові ознаки злочинної події й обстановки вчинення злочину; 4) механізм слідоутворення; 5) спосіб вчинення злочину; 6) особливості особи та поведінки обвинувачених; 7) узагальнені дані про потерпілих; 8) інші дані, одержані в результаті проведення досліджень з розробки криміналістичної характеристики [2, с. 330–333].

І.О. Возгрін вважає, що до змісту криміналістичної характеристики злочинів входить система даних про способи вчинення та приховання злочинів. Під способом він розуміє систему взаємопов'язаних і взаємозумовлених дій, спрямованих на підготовку, вчинення та приховання злочинного діяння, у тому числі й на застосування відповідних знарядь і засобів, вибір місця та часу, використання сприятливих обставин тощо [3, с. 573].

На думку А.О. Топоркова, основними елементами криміналістичної характеристики злочину будь-якого виду є такі дані: 1) про особу злочинця, його цілі та мотиви; 2) про об'єкт злочинного зазіхання; 3) про типові способи вчинення й приховування злочину; 4) узагальнені дані щодо обстановки, знарядь і засобів злочину, місця та часу; 5) про типові сліди злочину [4, с. 326].

На нашу думку, структура криміналістичної характеристики злочинів має свої особливості. У неї, зокрема, повинні входити такі елементи: предмет злочинного зазіхання; спосіб вчинення злочину; обстановка вчинення злочину (місце, час, обставини, що сприяли вчиненню злочину); сліди злочину, їх класифікація, механізм утворення; відомості про особу злочинця.

Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, з погляду теорії криміналістики – це зумовлена об'єктивними і суб'єктивними чинниками, взаємопов'язана з середовищем і в ньому відображена динамічна, усталена система дій суб'єкта (суб'єктів) з коштами або іншим майном, котрі одержані внаслідок вчинення предикатного діяння, з метою надання цим коштам або майну правомірному вигляду (їх набуття, володіння, використання) або приховання чи маскування джерела їх незаконного походження, прав на них, місцезнаходження, переміщення або ж вчинення щодо них фінансових операцій чи укладання правочинів.

З огляду на складну і дуалістичну правову природу цього виду злочину (предикат-легалізація) до структури його криміналістичної характеристики входять такі елементи: предмет злочинного зазіхання; джерело походження злочинних доходів, тобто відомості про предикатний злочин, який передує легалізації; способи (злочинні схеми) приготування, здійснення та приховування самої легалізації; особа, яка здійснює легалізацію; сфера, місце, час та обстановка легалізації злочинних доходів; типові сліди як наслідки здійснення легалізації.

Давайте розглянемо ці елементи.

Предмет злочинного зазіхання. Предметом легалізації виступає одержаний лише злочинним (а не просто незаконним) шляхом дохід у розумінні майна, тобто будь-яка річ матеріального світу, щодо якої можуть виникати цивільні права та обов'язки (ст. ст. 179, 190 Цивільного кодексу України, далі – ЦК України). Це таке нерухоме майно (нерухомість): земельні ділянки, а також об'єкти, розташовані на земельній ділянці (споруди, будинки тощо), переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни їх призначення, а також інші речі, права на які підлягають державній реєстрації (ст. 181 ЦК України), а також майнові права на цю нерухомість та майнові вигоди; рухоме майно: грошові кошти (національна або іноземна валюта у готівковій чи безготівковій формах, що перебуває на банківському рахунку, а її облік регулю-

ється зобов'язальним правом), цінні папери, банківські метали та інше рухоме майно, що має визначену вартість (транспортні засоби, твори мистецтва, ювелірні вироби, дорогоцінні метали, товарно-матеріальні цінності тощо), а також майнові права на цю рухомість та майнові вигоди; послуги, інформація, результати інтелектуальної, творчої діяльності та інші об'єкти права інтелектуальної власності [5].

Предмет легалізації дає підстави для висновків щодо особи злочинця, зумовлює характер укладених правочинів чи здійснення певних фінансових операцій, частоту та періодичність їх проведення, підбір співучасників, напрями використання результатів легалізації тощо. Крім того, відсутність даних про предмет легалізації унеможливує вирішення питання щодо внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань відповідних відомостей про вчинення кримінального правопорушення за ознаками ст. 209 Кримінального кодексу України (далі – КК України) [6].

Джерело походження злочинних доходів, тобто відомості про предикатний злочин, який передує легалізації, а саме про діяння, за яке КК України передбачене основне покарання у виді позбавлення волі або штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або діяння, вчинене за межами України, якщо воно визнається суспільно небезпечним протиправним діянням, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, за кримінальним законом держави, де воно було вчинене, і є злочином за КК України та внаслідок вчинення якого були незаконно одержані доходи.

Включення предикатного фактора до елементів криміналістичної характеристики розглядуваної категорії злочинів наочно ілюструє, що легалізація (відмивання) злочинних доходів є невід'ємною складовою частиною певних технологій злочинного збагачення, тобто комплексів взаємопов'язаних злочинних дій, що поєднані у єдиний ланцюг злочинної поведінки, де сама легалізація виступає останньою ланкою у такій діяльності.

У технології злочинного збагачення можна виділити такі пов'язані між собою елементи:

1) дії, що спрямовані на безпосереднє отримання доходів кримінального походження і пов'язані із вчиненням основних (предикатних) злочинів. Найбільш поширеними злочинами такої категорії є такі: шахрайство (ч. 3 ст. 190 КК України); привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ч. 3 ст. 191 КК України); незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту піддакцизних товарів (ч. 2 ст. 204 КК України); зловживання владою або службовим становищем (ч. 2 ст. 364 КК України); перевищення влади або службових повноважень (ч. 2 ст. 365 КК України); контрабанда (ст. 201 КК України) тощо [6];

2) дії, що виступають способом чи необхідною умовою вчинення основного (предикатного) злочину. У такому разі йдеться про так звані підпорядковані (вторинні) злочини, до яких можна віднести такі: службове підроблення (ст. 366 КК України); підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів (ст. 358 КК України); незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення (ст. 200 КК України); фіктивне підприємництво (ст. 205 КК України) тощо [6];

3) дії, що спрямовані на приховування слідів виникнення злочинних доходів, осіб, які їх отримали, а також осіб, котрі ініціюють і здійснюють їх відмивання, створення видимості законного походження цих доходів тощо, тобто здійснення самої легалізації як завершального етапу злочинного збагачення.

Спосіб легалізації – це система дій, прийомів, операцій, що спрямована на підготовку до легалізації та при-

ховування, маскування її наслідків, а також безпосереднє введення злочинних доходів у легальний сектор.

Способи легалізації є вельми різноманітними, нерідко мають складний і завуальований характер, що дає підстави говорити не про конкретний спосіб, а про систему способів, певні технологічні схеми відмивання злочинних доходів, які включають у себе три послідовні стадії. Ці стадії такі:

1) розміщення – фізичне розшарування коштів (головним чином «звільнення» від готівки, яка накопичується у тіньовому секторі економіки) і використання їх як у традиційних фінансових операціях, зазначених у п. 47 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [7], так і у нетрадиційних фінансових операціях (ігрових закладах, ломбардах), нерідко в місцях, територіально віддалених від джерел їх походження, іноді за межами країни. Ці операції такі: відкриття від імені юридичної чи фізичної особи рахунку в банку, перерахування коштів на підставних осіб; продаж готівки за безготівкові кошти; багаторазовий переказ грошей на рахунки фірм-посередників; здійснення платежів невеликими сумами на один банківський рахунок; розподіл великих сум грошей на дрібні, тобто ті, що не підлягають фінансовому моніторингу, декларуванню при перетині кордону; організований обмін грошей на купюри іншої вартості чи на іншу валюту без використання банківських рахунків (так звані обмінні угоди з плаваючим котируванням); прирахування до легальної виручки підприємств із великим готівковим обігом коштів, що легалізуються;

2) відокремлення – відрив незаконних доходів від джерел їх походження шляхом проведення різноманітних фінансових і господарських операцій, тобто здійснення певного дистанціювання злочинних доходів від джерел їх походження і маскування (заплютування) слідів злочину, у результаті якого було одержано доходи, що легалізуються (наприклад, фактична передача предметів, одержаних злочинним шляхом, фіктивному підприємству з наступним документальним оформленням правомірності володіння таким майном; вчинення правочинів із цінними паперами, що тягнуть за собою перехід права власності чи інших майнових прав на такі цінні папери (купівля акцій, векселів, облігацій тощо); вкладання цінних паперів, іншого майна до статутних фондів суб'єктів підприємницької діяльності чи внесення паїв (придбання часток) при їх створенні (реорганізації), а також при збільшенні статутного капіталу тощо; переказ готівки в кредитні установи; трансформування придбаного за готівку майна в інші форми активів з наступним продажем; використання електронних засобів платежу; представлення майна або коштів для застави, закладання тощо);

3) інтеграція – наступне включення доходів, одержаних злочинним шляхом, у легальний цивільно-правовий обіг з метою остаточного надання їм правомірного вигляду (оформлення фіктивних договорів, документів первинного обліку та проведення відповідних фінансових операцій між фіктивним підприємством і замовником легалізації; зниження або завищення сум договору; укладення бартерних договорів; благодійність; вигреш у казино; укладення удаваних експортно-імпортних контрактів; декларування злочинних доходів як вигрешу в лотерею тощо) [8, с. 220, 225–227].

На сьогодні можна виділити такі типології злочинних схем легалізації (відмивання) доходів кримінального походження:

1) змішування законно отриманих грошових коштів із злочинними надходженнями, коли до законно отриманої виручки підприємств торгівлі, побутового обслуговування, розважальних закладів, спортивних, гральних та інших установ з великим готівковим обсягом включають (додають, приєднують) великі суми «брудних» коштів;

2) укладення фіктивних правочинів, коли для надання злочинним зв'язкам легальних підприємств з фіктивними фірмами видимості фінансово-господарських зв'язків укладаються різноманітні фіктивні правочини (наприклад, договори купівлі-продажу, оренди, страхування, довірчого управління, доручення, комісії, контрактації, поруки, про надання інформаційно-консультаційних, аудиторських, юридичних, бухгалтерських, маркетингових, брокерських та інших послуг), де засновниками фірм, з якими укладаються договори, є самі ж особи або їх родичі, які мають намір відмити гроші;

3) проведення операцій із цінними паперами, коли для переведення готівкових грошових коштів у безготівкові та легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом, використовуються різноманітні операції із цінними паперами, у тому числі і механізми фондового ринку;

4) застосування псевдоекспортних операцій – безтоварних операцій, при документальному оформленні яких відсутній фізичний рух товарно-матеріальних цінностей та вивезення їх за межі України. Такі операції мають на меті незаконне відшкодування податку на додану вартість і легалізацію отриманих коштів, а у випадках з підакцизною групою товарів – ухилення від сплати акцизного збору;

5) здійснення операцій з реалізації контрабандних, контрафактних або незаконно привласнених товарів, майна, підпільно виготовленого в Україні або здобутого від здійснення незаконної підприємницької, у тому числі торговельної, діяльності чи здійснення заборонених видів діяльності;

6) використання механізмів псевдоінвестування, коли кошти сумнівного характеру, які надходять з-за кордону від компаній-нерезидентів здебільшого офшорної юрисдикції, використовуються як інвестиції;

7) використання приватизаційних процесів, коли приватизація (зокрема, купівля нерезидентами акцій українських підприємств, нерухомості тощо), пов'язана з намаганням легалізувати капітал, незаконно здобутий на території України або за її межами, супроводжується тісною співпрацею українських резидентів з підприємствами, зареєстрованими в офшорних зонах, інших країнах і територіях зі спрощеною системою реєстрації або пільговим оподаткуванням;

8) використання підконтрольних нерезидентських компаній, де основними сферами діяльності є імпорتنі та експортні операції із завищенням або зниженням вартості товарів (послуг, робіт), а також фальсифікація їх поставки (надання, виконання);

9) використання штучного банківського кредиту, коли зацікавлена у відмиванні доходу особа розміщує власні кошти, здобуті від злочинної діяльності, на депозитному рахунку в банку;

10) використання благодійних та неприбуткових організацій, коли за рахунок надходження коштів злочинного походження організуються удавані благодійні акції та заходи, а розрахунки за них проводяться через фіктивні фірми.

Особа, яка здійснює легалізацію. За чинним законодавством така особа – це фізична особа (громадянин України, іноземець та особа без громадянства), яка набула цивільної дієздатності у повному обсязі, не обмежена у ній або не позбавлена дієздатності судом. Всіх осіб, які причетні до здійснення легалізації, можна поділити на такі дві групи:

1) особи, що вчинили предикатний злочин і самі відмивають гроші, тобто є власниками злочинно здобутих доходів;

2) особи, які здійснюють легалізацію злочинно здобутих доходів інших осіб. Останніх класифікувати так:

– особи, які мають право укладати правочини від імені юридичної особи, а також виконують організаційно-розпорядчі та адміністративно-господарські функції (керівники підприємств, установ, організацій, а також

головні бухгалтери згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» від 16.07.1999 р. № 996-XIV) [9];

– особи, які мають право здійснювати фінансові операції відповідно до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 р. № 2664-III [10] (співробітники банківських установ, фінансових груп, кредитних спілок, страхових компаній, довірчих товариств, інвестиційних фондів, клірингових палат, трастових компаній, фондових та інших бірж, брокерських та дилерських контор, установ зв'язку тощо), а також особи, які в силу вимог закону зобов'язані здійснювати певні дії щодо надання правочину встановленої законом форми (нотаріуси, робітники реєстраційних органів, наприклад, бюро технічної інвентаризації);

– особи, які професійно займаються легалізацією (відмиванням) «брудних» коштів, що є характерним для офшорних юрисдикцій. Це адвокати, бухгалтери, брокери, агенти з пошуку осіб, які мають намір здійснити легалізацію в даній офшорній зоні;

– особи, яких залучено до здійснення фінансових операцій із використанням можливостей комп'ютерної техніки, так звані злочинці-інтелектуали;

– особи, які в силу свого високого службового становища протегують суб'єктам легалізації (депутати, чиновники різних відомств).

Сфера, місце, час та обстановка легалізації злочинних доходів розглядається як складне й системне утворення, до складу якого входять не тільки фізичні умови здійснення цього різновиду злочинів, а й загальна соціально-економічна ситуація в державі, стан правового регулювання економічних відносин тощо.

Легалізація може здійснюватись як у сфері господарської діяльності, так і в діяльності, що не пов'язана з господарюванням. При цьому йдеться про ті галузі та сфери економіки, які є високорентабельними, де обертаються значні фінансові та товарні потоки (паливно-енергетичний комплекс, ринки сільгосппродукції, нерухомості, підкацизних товарів, цінних паперів, сфери приватизації, зовнішньоекономічної діяльності тощо).

Місцем легалізації є місцезнаходження суб'єктів господарювання, а також певних фінансових (банків, страхових компаній, адвокатських фірм) або реєстраційних (нотаріальних контор, бюро технічної інвентаризації) установ, де здійснювалися фінансові операції або укладалася правочини стосовно набуття права власності.

Час легалізації – початок злочинної діяльності (наприклад, час реєстрації фіктивної фірми), період здійснення фінансових операцій та укладання інших правочинів (час підписання псевдоекспортного контракту), час отримання права власності на кошти або інше майно, здобуте злочинним шляхом (час реєстрації придбання нерухомості в бюро технічної інвентаризації).

Обстановка характеризує внутрішні умови функціонування того чи іншого суб'єкта господарювання (правовий

статус юридичної особи, що використовується в легалізації; зміст нормативно-правових актів, на підставі яких діють службові особи, що укладають правочини чи здійснюють фінансові операції з легалізації «брудних» коштів; документообіг і порядок його ведення на підприємстві, в установі, організації тощо; стан контролю за здійсненням фінансових операцій (дотримання вимог щодо обов'язкового первинного моніторингу); ділові та моральні властивості безпосередніх виконавців фінансових операцій (відомості щодо їх способу життя, стосунків тощо)).

Обстановка вчинення легалізації (відмивання) доходів злочинного походження детермінує поведінку винного, вибір ним способу здійснення легалізації, оскільки остаточно визначитися щодо конкретного способу легалізації можна лише за наявності інформації стосовно обстановки, в якій будуть укладатися правочини чи здійснюватися фінансові операції. Ідеться про наявність або відсутність недоліків у дотриманні правил внутрішнього контролю за укладанням і виконанням договорів, ефективність внутрішнього моніторингу щодо сумнівних фінансових операцій, правильність організації обліку та звітності за фінансово-господарськими операціями, розрахунками тощо.

Сліди легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, відображаються у різноманітних документах (письмових, електронних). Так, дії, що пов'язані з розміщенням готівки на банківських рахунках, вивозом валюти за кордон, відображаються у чорновій бухгалтерії та звітності, засобах оперативного документування. Маскування протиправності володіння тими чи іншими коштами (майном) тягне за собою появу слідів матеріальної або інтелектуальної підробки. Незаконне відкриття та використання валютних рахунків за кордоном характеризується слідами, що відбиваються у банківській, податковій звітності та специфічній документації органів валютного контролю. Відкриття депозиту в банківській установі передбачає необхідність оформлення певного переліку документів, на яких залишаються контрольні підписи особи. При здійсненні електронних платежів сліди залишаються на сервері банку, операцій з нерухомістю – в документах нотаріальних контор та бюро технічної інвентаризації, а з цінними паперами – в реєстрі власників цінних паперів.

Узагальнюючи сказане, необхідно зазначити, що легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, необхідно розуміти як дії, які прямо чи опосередковано спрямовані на надання правомірності відносинам володіння, користування та розпорядження коштами, отриманими протиправним шляхом. Однією з обов'язкових ознак предмета відмивання є злочинне його походження.

Боротьба з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом є елементом безпекової політики держави, що зумовлює потребу в удосконаленні методики розслідування цього виду злочину, у тому числі і шляхом уточнення змісту елементів криміналістичної характеристики на підставі сучасної слідчої та судової практики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колесниченко А.Н. Общие положения методики расследования отдельных видов преступлений. Харьков, 1976. 30 с.
2. Криминалистика : учебник / под ред. И.Ф. Герасимова, Л.Я. Драпкина. Москва, 1994. 528 с.
3. Криминалистика : учебник / под ред. И.Ф. Крылова, А.И. Бастрыкина. Москва : Дело, 2001. 800 с.
4. Криминалистика : учебник / под ред. А.А. Топоркова. Москва : Юридическая фирма «КОНТРАКТ» ; ИНФРА-М, 2014. 832 с.
5. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
6. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
7. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 14.10.2014 № 1702-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>.
8. Шелітько В.Ю., Коновалова В.О., Журавель В.А., та ін. Розслідування злочинів у сфері господарської діяльності. *Окремі криміналістичні методики* : монографія / за ред. В.Ю. Шелітька. Харків : Право, 2006. 624 с.
9. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
10. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.